

Ekonomiska planeringsförutsättningar för
budget 2024-2026 (-2028)

18

2023KS51

Kommunstyrelsen

Datum
2023-02-01

Diarienummer
2023KS51 042

Ekonomiska planeringsförutsättningar för budget 2024-2026 (-2028)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens förslag till beslut i kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige noterar de ekonomiska planeringsförutsättningar som ligger till grund för arbetet med budget och plan för perioden 2024-2026 (-2028).

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige ska den 15 juni 2023 fatta beslut om driftbudget/plan inför perioden 2024-2026 och investeringsbudget/plan 2024-2028. I samband med beslutet fastställs även kommunövergripande mål och inriktningar för perioden.

Inför kommunfullmäktiges beslut arbetar den politiska organisationen parallellt med förvaltningen i syfte att ta fram underlag inför kommunfullmäktiges beslut. Dokumentet *Ekonomiska planeringsförutsättningar 2024-2026 (-2028)* redovisar förvaltningens bedömning av det ekonomiska läget och de ekonomiska och praktiska förutsättningar som ingår i det kommande budget- och planeringsarbetet. Dokumentet innehåller en uppdatering av befintlig politiskt fastställd plan med bland annat befolkningsförändringar, förändringar av skatte- och statsbidragsprognos, pensionsprognos och löneutfall. Driftresultatet för år 2026 är uppdaterad med konsekvenser av fastställd investeringsplan.

Förvaltningen bedömer att de redovisade förutsättningarna i kombination med befintliga styrdokument, samt nu gällande flerårsplanering kan ligga till grund för det kommande budgetarbetet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 1 februari 2023
- Ekonomiska planeringsförutsättningar 2024-2026 (-2028)

Peter Lönn
Kommundirektör

Oskar Nilsson
Ekonomichef

Ekonomiska planerings- förutsättningar inför budget/plan 2024-2026 (-2028)

Innehåll

Arbetsätt för budgetprocess 2024-2026 (-2028)	3
Budgetprocessen	3
Underlag för beslut om budget 2024-2026 (-2028)	5
Beslut att fatta i samband med budget 2024-2026 (-2028).....	6
Ekonomisk omvärld	7
Samhällsekonomi.....	7
Kommunernas ekonomiska utveckling.....	8
Ekonomiska planeringsförutsättningar 2024-2026 (-2028)	9
Härryda kommuns ekonomiska utveckling och nuläge.....	9
Ekonomiska planeringsförutsättningar	9
Driftkalkyl 2024-2026.....	10
Investeringskalkyl 2024-2028	10
Exploateringsbudget 2024-2028.....	11
Hantering av interna kostnader	11
Innehåll och tidplan för budgetarbetet	13
Dokument och innehåll för budgetarbetet.....	13
Preliminär tidplan för budgetarbetet	13
Roller i budgetarbetet.....	14

Arbetsätt för budgetprocess 2024-2026 (-2028)

Budgetprocessen

Styrmodell

Kommunens styrmodell innebär att styrning sker via vision, förhållningssätt och tydliga grunduppdrag samt via politiska inriktningar och mål kombinerat med ekonomiska ramar. Visionen utgör en gemensam ledstjärna och pekar ut riktningen för kommunen. Visionen lyder:

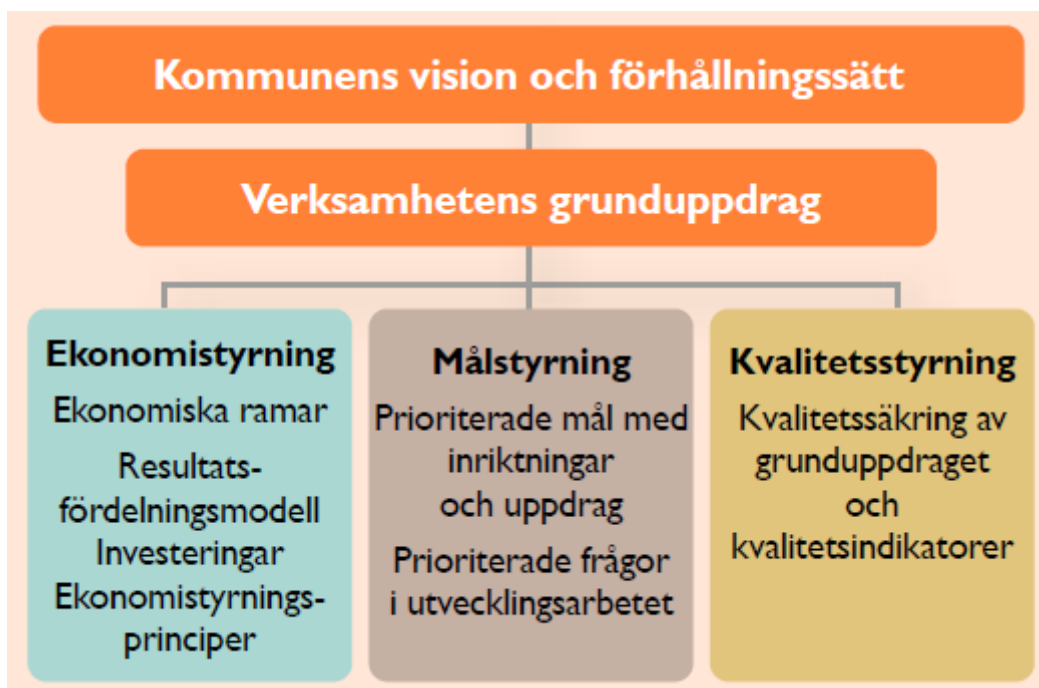
***Härryda – här vågar vi!** I Härryda kommun bygger vi framtiden. Här har människor och företag möjlighet att växa och blomstra. Här lyfter idéer och landar lösningar som håller för kommande generationer. Våra ledord: mod, nytänkande, handlingskraft.*

Genom vårt förhållningssätt - hur vi agerar i vårt uppdrag - påverkar vi alla upplevelsen av Härryda kommun. Vårt förhållningssätt:

Varje dag gör vi mötet med Härryda kommun enkelt. Vi är engagerade, ser möjligheter och skapar lösningar. Vi är kompetenta, professionella och öppna för olika perspektiv. Vi prövar nya idéer och vill alltid bli bättre. Tillsammans åstadkommer vi mer!

En bärande del i styrmodellen är att tydliggöra verksamheternas grunduppdrag och att säkerställa kvaliteten i grunduppdraget. Verksamhetens grunduppdrag avser uppdrag enligt lagstiftning och andra statliga och kommunala styrdokument. Grunduppdraget är relativt beständigt över tid.

Politiska inriktningar och mål uttrycks dels i en strategisk plan för mandatperioden som antas av kommunfullmäktige, dels årligen i budgeten. Utifrån detta utarbetas nämnds-specifika verksamhetsplaner där även kvalitetsindikatorer ingår för att beskriva kvaliteten i grunduppdrag, inriktningar och mål.

Arbetsätt

Förvaltningens arbete med att ta fram de ekonomiska förutsättningarna för den kommande planperioden tar i allt väsentligt sin utgångspunkt i det budgetbeslut som kommunfullmäktige tog den 15 december 2022 samt övriga politiska styrdokument. Även förslag till produktionsplan för detaljplanering av bostäder/verksamheter och lokalresursplan tas fram under våren. Arbetet syftar till att kommunfullmäktige ska kunna anta budgeten och politiskt styrdokument med prioriterade mål, inriktningar och uppdrag den 15 juni 2023.

Verksamhetsplanerna för kommunstyrelsen, socialnämnden och nämnden för utbildning, kultur och fritid kommer att arbetas fram av förvaltningen och planerna antas av styrelse och nämnder i november.

Underlag för beslut om budget 2024-2026 (-2028)

Härryda kommun har ett arbetssätt för långtidsplanering som innehåller nedanstående delar. Dessa utgör underlag för beslut om budget 2024-2026 (2028) i KF den 15 juni 2023.

Strategisk plan 2023-2026

Den strategiska planen fastställs av KF den 30 mars 2023 och ska ingå som ett underlag i förvaltningens budgetarbete. Den strategiska planen innehåller:

- Samhällsutveckling i Härryda
- Kommunens verksamheter, viktigt och prioriterat
- Mål för god ekonomisk hushållning

Produktionsplan för detaljplanering, bostäder 2024-2028 och produktionsplan för detaljplanering, verksamheter 2024-2028

Produktionsplanen utgör riktlinjer för kommunens ambition om expansion och utveckling samt bostadsbyggandets omfattning. Befolkningsprognosen upprättas i mars och ska utgöra underlag för det fortsatta planeringsarbetet.

Befolkningsprognosen utgör även underlag för de skatteintäkter och statsbidrag som budgeteras.

Lokalresursplan 2024-2028

Lokalresursplanen, som bygger på bostadsförsörjningsprogrammet, redovisar behovet av verksamhetslokaler under de kommande fem åren. Lokalresursplanen får konsekvenser i driftbudgeten och i många fall i investeringsbudgeten. Dessa planer ligger till grund för upprättandet av övriga delar i budget/plan.

Driftbudget för år 2024-2026 samt investeringsplan för 2024-2028

Driftbudgeten upprättas för de kommande tre åren och investeringsbudget/plan för de kommande fem åren. Budgetåret utgör första året i planen.

Exploateringsbudget 2024-2028

Varje år upprättas en exploateringsbudget som redovisar de exploateringsprojekt som är aktuella för planperioden.

Beslut att fatta i samband med budget 2024-2026 (-2028)

I samband med beslut om budget 2024-2026 (-2028) den 15 juni 2023 fattas också beslut om:

Utdebitering

Kommunfullmäktige ska varje år fastställa utdebiteringen för kommande år.

Tak för investeringar 2024

Kommunfullmäktige ska varje år fastställa ett tak för investeringar kommande år.

Långfristig upplåning 2024

Beslut om långsiktig upplåning för kommande år fattas.

Anslagsbindning 2024

Anslagsbindningen i relation till nämnderna fastställs varje år för drift- och investeringsbudget.

Ekonomisk omvärld

Samhällsekonomi

Så här sammanfattar SKR samhällsutvecklingen i ”*Ekonomirapporten december 2022, -om kommunernas och regionernas ekonomi*”.

”Svensk och global konjunktur är på väg att försvagas. Därmed kommer återhämtningen efter pandemin att brytas. Effekterna av den synkroniserade penningpolitiska åtstramningen världen över, liksom den globalt höga inflationen, bidrar till att alltmer påtagligt bromsa efterfrågan i de flesta ekonomier. Tillväxten i Sverige blir framöver ytterst svag och en fas med sjunkande BNP under 2023 är sannolik. Även antalet sysselsatta minskar och arbetslösheten stiger kommande år. Centralbankernas inflationsbekämpning sänker konjunkturen och finanspolitiska stimulanser riskerar att bli kontraproduktiva då dessa kan framtvunga en än stramare penningpolitik. Det är således helt avgörande att i första hand få ner inflationen. Den ekonomiska politiken i Sverige och resten av världen kan därför inte inriktas mot att hålla konjunkturen under armarna. Den höga inflationen antas falla tillbaka nästa år, både i Sverige och omvärlden. Svensk konjunktur antas dock bli svag även 2024 och först 2025 är nästa konjunkturuppgång på plats. Det kommunala skatteunderlaget stiger i nominella tal i normal takt kommande år. Direkta kostnadsökningar urholkar dock värdet av de kommunala skatteintäkterna. Likaså bidrar indirekta effekter av den höga inflationen till denna urholkning, tydligast genom kostnaderna för kommunala och regionala avtalspensioner.”

Nyckeltal för svensk ekonomi	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Realt skatteunderlag	2,6	1,7	-2,7	0,6	4,8	0,9
Faktiskt skatteunderlag	5,3	5,2	3,6	4,4	4,3	4,0
Bruttonationalprodukt (BNP)	5,1	2,8	-0,8	1,4	2,2	2,8
Konsumentprisindex (KPI)	2,2	8,2	7,9	1,1	1,5	1,9
Prisbasbelopp	47,6	48,3	52,5	57,0	57,4	58,2
Arbetslöshet	8,8	7,5	8,3	8,6	8,0	7,6
Timlön, konjunkturlönestatistiken	2,7	2,7	3,4	3,2	3,3	3,3

(Källa: *Ekonomirapporten, december 2022 SKR*)

Kommunernas ekonomiska utveckling

I SKR:s rapport ”Ekonomirapporten, december 2022” beskrivs kommunernas framtida utmaningar och ekonomiska utveckling de senaste åren.

”Efter flera år med starka resultat väntar nu svårare år med osäkerhet om konjunkturen och höga pensionskostnader. Skatteunderlaget ökar i relativt god takt, men urholkas av prisökningarna. Kommunerna försöker bromsa kostnadsutvecklingen redan i år, och nästa år väntar såväl generella effektiviseringskrav som riktade åtgärder inom flera verksamheter. Resultaten faller och flera kommuner budgeterar med underskott med hänvisning till resultatutjämnning eller synnerliga skäl nästa år. Resultatet i kommunerna 2023 beräknas till 8 miljarder kronor inklusive 3,5 miljarder i kompensation för höga elpriser. Det är lägre än på många år och motsvarar bara 1,1 procent av skatter och statsbidrag. Det innebär att ett stort antal kommuner kommer att redovisa underskott. Pensionskostnaderna fortsätter att öka ytterligare 2024, då krävs åtgärder motsvarande 19 miljarder, för att klara ett resultat på 2 procent av skatter och generella statsbidrag, som har använts som en tumregel för god ekonomisk hushållning för sektorn sammantaget.”

Av de utmaningar som kommunerna står inför lyfter SKR särskilt den förändrade befolkningsstrukturen som leder till ett kompetensförsörjningsproblem. Antal äldre över 80 år ökar med över 50 procent medan personer i arbetsför ålder ökar med knappt 5 procent. Det kommer behövas fler anställda för inom äldreomsorgen samtidigt som konkurrensen om arbetskraften ökar.

Ekonomiska planeringsförutsättningar 2024-2026 (-2028)

Härryda kommuns ekonomiska utveckling och nuläge

Under en period har kommunens resultat varit mycket goda, med undantag för 2018. Resultatet för 2018 blev negativt undantaget intäkter från exploateringsverksamheten. 2019 visar ett bättre resultat, 71 mnkr, men även detta år ingår intäkter från exploateringsverksamheten med 40 mnkr. 2020 till 2022 visar kommunen ett resultat om över 200 mnkr per år och även om exploateringsintäkterna även dessa år är betydande är resultaten exklusive exploatering mycket goda. De finansiella målen uppfylls mer än väl med dessa resultat. Dessutom har Va- och avfallsverksamheten bolagiserats vilket ytterligare förstärkt soliditeten i kommunen.

Ekonomiska planeringsförutsättningar

Med de tidigare budgeterade resultatnivåerna för kommande år nås endas delvis de finansiella målen för god ekonomisk hushållning. Målen mäts i ett rullande fyraårsperspektiv. Med justering för nya skatteprognoser, pensionsprognoser och lönerrevisioner är resultatet till och med negativt under 2024. Ekonomin har stannat av och pensionskostnaderna ökar med över 150 mnkr mellan 2022 och 2024, dels till följd av nytt pensionsavtal med ökade avsättningar, men framförallt på grund av en ökad inflation under 2023 och 2024. Under 2025 och 2026 ser det ljusare ut och prognoser för inflation och samhällsekonomin i stort ser ut att vända år rätt håll. Det finansiella målet för god ekonomisk hushållning ”*Resultatet är 2,5 % av skatter och bidrag*” nås inte för det enskilda året 2024 men sett ur ett rullande fyraårsperspektiv nås målet tack vare mycket goda resultat under 2021-2022. I budgeten ingår ingen kompensation för ökad inflation till nämnderna, med undantag för viss kompensation för ökade livsmedelspriser till måltidsverksamheten. Hänsyn till detta bör tas när de prognostiserade resultatnivåerna ökar 2025 och 2026.

Driftkalkyl 2024-2026

I kalkylen inkluderas objekt för 2026 som finns med i Lokalresursplanen 2023-2027. Kostnader för målgruppsförändringar för 2026 är beräknade utifrån senaste befolkningsprognos. Löneökningar är kalkylerade till 3 procent för 2024-2026. Beräkningarna för skatteintäkter och pensionskostnader grundas på SKR:s och KPA Pensions prognoser från december 2022. Kommunstyrelsens reserv om 8 mnkr, nämnden för utbildning, kultur och fritids reserv om 6,5 mnkr och socialnämndens reserv om 5,5 mnkr ingår i kalkylen. Dessutom finns ytterligare anslag inom kommunstyrelsens reserv avsedda att täcka minskad utdelning från Förbo samt medel för ökat fastighetsunderhåll.

Nedan redovisas reviderad budget med anledning av nya ekonomiska förutsättningar jämfört med antagen budget/plan. Den stora minskningen i resultatet för 2024 beror på ökning av pensionskostnader till följd av höjd inflation och nytt pensionsavtal. Pensionskostnaderna ökar 2024 med över 90 mnkr jämfört med vad som tidigare var budgeterat.

<i>Resultaträkning, tkr</i>	Bokslut 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Verksamhetens nettokostnader	2 247 648	2 539 071	2 724 606	2 714 732	2 829 695
Skatter och bidrag	-2 568 706	-2 607 805	-2 750 474	-2 883 925	-3 038 031
Finansiella kostnader och intäkter inkl finansiell kostnad för pensioner	6 790	60 425	65 662	10 344	14 857
RESULTAT	314 267	8 309	-39 794	158 849	193 479
<i>Resultat enligt fastställd budget/plan</i>			14 130	66 863	66 863
<i>Avvikelse jämfört med fastställd budget/plan</i>			-53 924	91 986	126 616
<i>Resultatets andel av skatter och bidrag enl fastställd budget/plan</i>			0,5%	2,3%	2,3%
Resultatets andel av skatter och bidrag enl nya förutsättningar (mål 2,5%)			-1,4%	5,5%	6,4%

Investeringskalkyl 2024-2028

Kommunfullmäktige har fastslagit en övre gräns för de årliga investeringarna om 300 mnkr. I fastställda planer har den totala investeringsvolymen dock ofta varit högre. Orsaken är svårigheter att bedöma exempelvis möjliga igångsättningstider. Kommunstyrelsen ansvarar för att den sammanlagda investeringsvolymen inte överstiger den av kommunfullmäktige fastställda gränsen. En halv procent av den totala investeringsvolymen avsätts till konstnärlig utsmyckning, dock högst två mnkr per år.

Nedan redovisas den fastställda planen avseende investeringar.

Belopp i tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
Kommunstyrelsen	134 120	149 462	212 477	293 227	254 227	282 387	282 387
Nämnd för utbildning, kultur och fritid	7 068	11 300	11 700	11 300	19 300	11 300	11 300
Socialtjänstnämnden	2 992	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400
Summa investeringsutgifter	144 180	163 162	226 577	306 927	275 927	296 087	296 087

Exploateringsbudget 2024-2028

Exploateringsbudgeten ska omfatta perioden 2024-2028. Exploateringsbudgeten tas fram och inlämnas av sektorn för samhällsbyggnad.

Hantering av interna kostnader

Lokalkostnader

Återkommande indexuppräkning görs normalt inför varje ny period för budget/plan. Administrativa lokaler ingår som en del i lokalresursplanen. Vid ett ökat behov av administrativa lokaler ska dessa tas med i lokalresursplanen och sektorerna ska budgetera för detta utifrån befintlig kostnadsnivå per rum. Sektorn för teknik- och förvaltningsstöd tar upp investeringsbehovet utifrån lokalresursplanen och respektive sektor ska inrymma de blivande hyreskostnaderna i driftbudgeten. Respektive sektor ansvarar för alla inventarieanslag, även de som är direkt kopplade till objekt i lokalresursplanen.

Övriga driftkostnader

I kalkylen har förvaltningen beräknat löneökningstakten till 3,0 procent från och med 2024. Detta inkluderar även strategiska satsningar och jämställda löner. Prisökningar till obligatoriska verksamheter som är konkurrensutsatta såsom fristående för- och grundskola och hemtjänst enligt Lagen Om Valfrihet (LOV) kompenseras för löneökningar enligt samma principer som för verksamheter i egen regi. Dessa medel budgeteras centralt och fördelas ut av förvaltningen till verksamheterna efter verkligt utfall. För övrig inflation sker ingen automatisk kompensation i ramarna.

Internränta

Internräntan bedöms utifrån kommunens egna genomsnittliga räntekostnad för kommunens externa upplåning. SKR:s rekommendation för 2024 är 2,5 procent. Statslåneräntan i januari 2023 uppgår till 2,3 procent. Mot bakgrund av detta föreslår förvaltningen att kommunens nuvarande internränta om 1,0 procent höjs till 2,0 procent inför 2024.

Kalkylerat personalomkostnadspålägg

Personalomkostnadspålägget i kommunal verksamhet rekommenderas av SKR till 44,53 procent för 2023 vilket är en höjning från 39,75 procent året innan. Det är ökade pensionskostnader som är anledningen till höjningen, dels på grund av nytt pensionsavtal men även till följd av ökad inflation och uppräknings av redan intjänad pension. Förvaltningen gör bedömningen att 41,0 procent, täcker kostnaderna för årets intjänande och föreslår att den nivån används under perioden 2024 -2026. Pensionskostnader som avser uppräknings av tidigare intjänad skuld budgeteras och redovisas under finansförvaltningen.

Innehåll och tidplan för budgetarbetet

Dokument och innehåll för budgetarbetet

- Strategisk plan 2023-2026
- Driftbudgeten ska omfatta åren 2024-2026.
- Investeringsbudgeten ska omfatta perioden 2024-2028.
- Exploateringsbudgeten ska omfatta perioden 2024-2028.
- Verksamhetsplan 2024
- Produktionsplan för detaljplanering bostäder/verksamheter ska omfatta perioden 2024-2028.
- Lokalresursplanen ska omfatta perioden 2024-2028.
- Taxor och avgifter behandlas i kommunfullmäktige som separata ärenden.

Preliminär tidplan för budgetarbetet

Forum	Datum	Aktivitet
KS	9 mar	Ekonomiska planeringsförutsättningar för budget/plan 2024-2026 (2028)
KF	30 mar	Ekonomiska planeringsförutsättningar för budget/plan 2024-2026 (2028)
EkU	27 apr	Avstämning/dialog
EkU	15 maj	Redovisning av förvaltningens ekonomiska bedömning med underlag för budget 2024-2026 (2028)
	31 maj	Pressträff med anledning av de politiska budgetförslagen
SOCN	31 maj	Redovisning av förvaltningens ekonomiska bedömning med underlag för budget 2024-2026 (2028)
KS	1 jun	Förslag till fullmäktige
UKFN	7 juni	Redovisning av förvaltningens ekonomiska bedömning med underlag för budget 2024-2026 (2028)
KF	15 juni	Beslut om prioriterade mål och inriktningar på övergripande nivå för 2024 och ekonomiska ramar för nämnderna 2024-2026 (2028)
SOCN	27 sept	Beslut om nämndens prioriterade mål och inriktningar för 2024 och ekonomiska ramar 2024-2026 (2028)
KS	28 sept	Beslut om nämndens prioriterade mål och inriktningar för 2024 och ekonomiska ramar 2024-2026 (2028)
UKFN	3 okt	Beslut om nämndens prioriterade mål och inriktningar för 2024 och ekonomiska ramar 2024-2026 (2028)
SOCN	22 nov	Beslut om verksamhetsplan 2024
KS	23 nov	Beslut om verksamhetsplan 2024

Forum	Datum	Aktivitet
UKFN	28 nov	Beslut om verksamhetsplan 2024

Roller i budgetarbetet

Kommunfullmäktige fattar beslut om:

- Mål för god ekonomisk hushållning
- Prioriterade mål och inriktningar på kommunövergripande nivå
- Driftsramar och anslagsbindning för respektive nämnd
- Investeringsbudget och anslagsbindning per nämnd samt tak för nettoinvesteringarna, exploateringsbudget, utdebitering, långfristig upplåning samt budget för revisorerna
- Uppdrag till kommunstyrelsen, nämnden för utbildning, kultur och fritid samt socialnämnden att utarbeta inriktningsdokument med prioriterade mål och ekonomiska ramar för respektive verksamhetsansvar med utgångspunkt i fullmäktiges beslut.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen bereder ärendet Budget 2024 och plan 2025-2026 – mål, inriktningar och ekonomiska ramar till fullmäktige.

Nämnden för utbildning, kultur och fritid fattar beslut om:

- Inriktningsdokument med prioriterade mål, inriktningar och uppdrag till förvaltningen att utarbeta verksamhetsplan och budget med utgångspunkt i inriktningsdokumentet och förslag till anslag på verksamhetsnivå.
- Verksamhetsplan 2024-2026.

Socialnämnden fattar beslut om:

- Inriktningsdokument med prioriterade mål, inriktningar och uppdrag till förvaltningen att utarbeta verksamhetsplan och budget med utgångspunkt i inriktningsdokumentet och förslag till anslag på verksamhetsnivå.
- Verksamhetsplan 2024-2026.

Kommunstyrelsen i sin roll som verksamhetsnämnd fattar beslut om:

- Inriktningsdokument med prioriterade mål, inriktningar, budgetramar på sektorsnivå och uppdrar till förvaltningen att utarbeta verksamhetsplan och budget med utgångspunkt i inriktningsdokumentet.
- Verksamhetsplan 2024-2026.